

Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.

OBČANSKÉ PRÁVO

Osoby

Subjekty soukromoprávních vztahů

- Jako subjekty soukromoprávních vztahů vztahů zákon rozlišuje fyzickou osobu, právnickou osobu a stát, který pokud vystupuje v občanskoprávních vztazích má postavení právnické osoby. Jsou to tedy osoby, kterým občanské právo přiznává způsobilost k právům a povinnostem, tedy právní subjektivitu.

Osoby

- v souladu s § 18 rozeznáváme osoby fyzické a osoby právnické
- každá osoba je determinována ->
- a) **právní osobnosti**
- b) **svéprávnosti**
- právní osobnosti ani svéprávnosti se nemůže nikdo vzdát ani zčásti; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu (§ 16)

Fyzické osoby

Občanské právo pojem fyzická osoba (člověk) nedefinuje. Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat.

lidská bytost od narození (respektive početí) do smrti nezávisle na pohlaví, věku, jazyce, víře a náboženství, politickém či jiném smýšlení, majetku apod.

- právně irelevantní má-li osoba české státní občanství či nikoli
- § 19 -> každý člověk má již samotným citem a rozumem poznatelná přirozená práva
- zákon stanoví pouze meze uplatňování těchto práv
- přirozených práv se nelze vzdát (§ 19/2)

U fyzické osoby rozlišujeme

- právní osobnost (způsobilost mít práva a povinnosti)
- svéprávnost (způsobilost vlastními právními jednáními nabývat práv a brát na sebe povinnosti)
- deliktní způsobilost (způsobilost vlastními protiprávními jednáními brát na sebe povinnosti).

PRÁVNÍ OSOBNOST FO – VZNIK

- člověk má právní osobnost **od narození až do smrti** (§ 23)
- čl. 5 Listiny: *Každý je způsobilý mít práva* -> každý je způsobilý mít v mezích právního řádu práva a povinnosti; tj. každý je způsobilý být subjektem práv a povinností
- **NASCITURUS** -> na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.

PRÁVNÍ OSOBNOST FO

- Právní osobnost nelze žádným způsobem omezit nebo jí osobu zbavit.
- **změna pohlaví** nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry
- manželství nebo registr. partnerství však zaniká
- změna pohlaví nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů
- nutný zápis do matriční knihy

PRÁVNÍ OSOBNOST FO - ZÁNÍK

Právní osobnost zanikne smrtí

A) **DŮKAZ SMRTI** (§ 26 a násl.) -> a) veřejná listina – vystavenou po prohlédnutí těla stanoveným způsobem (ohledáním mrtvoly)

b) účast na neštěstí-
pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá
-> závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka a není jisto, který z nich zemřel jako první, má se zato, že zemřeli všichni současně

místo úmrtí ->

Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s., Jeremenkova 1142/42, 772 00 Olomouc, www.mvso.cz

a) místo, kde bylo nalezeno tělo člověka

PRÁVNÍ OSOBNOST FO - ZÁNIK

B) **DOMNĚNKA SMRTI** (prohlášení za mrtvého), § 71

-> na návrh osoby, která má na tom právní zájem, prohlásí soud za mrtvého člověka, o němž lze mít důvodně za to, že zemřel + určí den, který se pokládá za den smrti

=> na člověka, který byl prohlášen za mrtvého se hledí, jako by zemřel

PRÁVNÍ OSOBNOST FO - ZÁNÍK

- V případě svéprávného člověka, který opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje, může soud prohlásit takového svéprávného člověka za **nezvěstného**.
- Soud v takovém případě uvede v rozhodnutí den, kdy nastaly účinky prohlášení nezvěstnosti. Prohlášení za nezvěstného se může stát rovněž na návrh osoby, která na tom má právní zájem (manžel nebo jiná blízká osoba, spoluvlastník, zaměstnavatel nebo korporace, na níž má tento člověk účast). Pokud se člověk prohlášený za nezvěstného následně navrátí, pozbývá prohlášení za nezvěstného účinků;
- navíc kdo byl ale prohlášen za nezvěstného, nemůže namítat neplatnost nebo neúčinnost právního jednání učiněného za jeho nepřítomnosti.

B) **DOMNĚNKA SMRTI** (prohlášení za mrtvého)

-> byl-li člověk prohlášen za mrtvého, nevylučuje to důkaz, že zemřel dříve nebo později, nebo že je ještě naživu

-> zjistí-li se, že je člověk naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží („obživnutí mrtvoly“)

x manželství nebo registr. partnerství se však neobnovuje

FO - SVÉPRÁVNOST

- Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout (svéprávnost). Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.
- postupné nabývání svéprávnosti
- **plná svéprávnost** – zletilostí (dovršením 18. roku věku)
- před nabytím zletilosti lze nabýt plné svéprávnosti **přiznáním svéprávnosti** (tzv. emancipace) nebo **uzavřením manželství**
- zanikne-li manželství – svéprávnost zůstává zachována

Svéprávnost - nezletilí

- Svéprávnost nezletilých je koncipována jako vyvratitelná právní domněnka – má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.
- V první fázi posuzování svéprávnosti nezletilých se tedy posuzuje právní jednání objektivně, z pohledu nezletilých určité věkové skupiny, následně je však možné odchýlit se od této kvalifikace za pomoci subjektivních kritérií s ohledem na konkrétního jednajícího jedince (např. specifické znalosti nebo dovednosti nezletilého v dané oblasti právního jednání).

SVÉPRÁVNOST – NEZLETILCI

- **nezletilý** – je způsobilý pouze k takovým právním jednáním, která jsou co do povahy přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilého odpovídající jeho věku

=> postupné a podmíněné nabývání svéprávnosti, které je vázáno na individuální vyspělost nezletilce

SVÉPRÁVNOST – NEZLETILCI

2 výjimky:

a) udělení souhlasu zákonného zástupce dle § 32/1 (Nezletilému může k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu udělit souhlas rovněž jeho zákonný zástupce, v takovém případě je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno)

b) souhlas zákonného zástupce k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti (§ 33) -> nutné přivolení soudu

SVÉPRÁVNOST – NEZLETILCI

V některých případech může soud přiznat svéprávnost i nezletilému - přiznání svéprávnosti (**emancipace**), § 37 ->

PODMÍNKY:

- a) návrh nezletilce
- b) 16 let
- c) osvědčení schopnosti sám se živit a obstarat si vlastní záležitosti
- d) souhlas zákonného zástupce

v ostatních případech soud přizná, jsou-li pro to vážné důvody v zájmu nezletilce

Ize i na návrh ZZ, pokud s tím nezletilý souhlasí

Omezení svéprávnosti

- Občanský zákoník z roku 2012 rovněž zavedl některá podpůrná opatření pro osoby, které nejsou schopny zcela samostatně právně jednat, na druhou stranu se ale snaží působit na tyto osoby aktivně, podporovat jejich samostatnost, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrávání nebo prohlubování nepříznivé situace a posilovat jejich sociální začleňování

Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat

Předběžné prohlášení §38 NOZ: V očekávání vlastní nezpůsobilosti právně jednat může člověk projevit vůli, aby byly jeho záležitosti spravovány určitým způsobem, nebo aby je spravovala určitá osoba, nebo aby se určitá osoba stala jeho opatrovníkem.

- písemně, 2 svědci, nebo veřejná listina

Nápomoc při rozhodování §45 NOZ -> smlouva o nápomoci mezi podpůrcem a podporovaným, musí být schválena soudem.

- Předpoklady: duševní porucha, působí obtíže (může omezovat ve schopnosti právně jednat, ale nemusí).
- Obsah: závazek k přítomnosti a pomoci u právního jednání (§47 NOZ), podpůrce není zástupce! Předpokládá se tedy schopnost právně jednat.

Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat

Zastoupení členem domácnosti § 49 NOZ:

předpoklady: duševní porucha, která brání v samostatném právním jednání,

vymezené osoby, které mohou být zástupcem (potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, 3 roky spolužití ve společné domácnosti), zastoupený neodmítl

schválení soudu: názor zastoupeného, možnost odmítnutí (schopnost projevit přání)

rozsah: obvyklé záležitosti – subjektivní hledisko

povinnost zástupce: ochrana zájmů zastoupeného

OMEZENÍ SVÉPRÁVNOSTI (§ 55 a násl.)

- Omezení svéprávnosti je až posledním z možných způsobů opatření při neschopnosti právně jednat.
- K omezení svéprávnosti může soud přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti
- **v rozsahu v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat**

Omezení svéprávnosti

- V rozhodnutí o omezení svéprávnosti jmenuje soud člověku opatrovníka, přičemž přihlédne k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch,
- a dbá, aby výběrem opatrovníka nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi. Rozhodnutí
- o omezení svéprávnosti nezbavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech
- každodenního života (např. běžný nákup potravin v obchodě).

Osoba blízká (§ 22)

- příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle zákona upravujícího registrované partnerství
- jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní
- má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí
- stanoví-li zákon k ochraně třetích osob zvláštní podmínky nebo omezení pro převody majetku, pro jeho zatížení nebo přenechání k užití jinému mezi osobami blízkými, platí tyto podmínky a omezení i pro obdobná právní jednání mezi právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu nebo tím, kdo právnickou osobu podstatně ovlivňuje jako její člen nebo na základě dohody či jiné skutečnosti

PRÁVNICKÉ OSOBY

- Právnícké osoby jsou odvozeny od fyzických osob; subjektem práva může být jen organizovaný útvar, který za právníckou osobu prohlásí zákon. U právníckých osob existuje systém jejich stupňovitého vznikání i zanikání, které je vymezené na jedné straně založením a vznikem, na straně druhé zrušením a zánikem (právní osobnost má tedy právnícká osoba od svého vzniku až do svého zániku).

Právnícké osoby

- 1. Korporace - společenství osob (osobní složka)
  - Obchodní společnosti, Spolek (dříve občanské sdružení)
  - Alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako
- 2. Fundace (majetková složka)
  - Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu..
  - Nadace
    - Zakladatel zakládá nadaci k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu.
    - Účel nadace může být veřejně prospěšný, spočívá-li v podpoře obecného blaha, i dobročinný, spočívá-li v podpoře určitého okruhu osob určených jednotlivě či jinak.
  - Nadační fond
    - Zakladatel zakládá nadační fond k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky.

Právnícké osoby

- 3. Ústav
  - Ústav je právnícká osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky.

PRÁVNICKÉ OSOBY

- **Právní osobnost (subjektivita):**
  - **vzniká**
dnem zápisu do obchodního nebo jiného zákonem určeného rejstříku nebo ze zákona
  - **zaniká**
výmazem z rejstříku
- současné pojetí vychází z: subjektivity FO, omezené povahou PO (předmětem činnosti)
- **NOZ: překročení předmětu činnosti nezakládá neplatnost PÚ, může být veřejnoprávním deliktem**
  - To, že někdo nedovoleně podniká neznamená zneplatnění smluv, jež byly uzavřeny - § 5/2

PRÁVNICKÉ OSOBY

jednání za právnickou osobu:

- a) **statutární orgán** (jedná v plném rozsahu statutu PO)
- b) **jiní pracovníci nebo členové** (stanoví-li tak vnitřní předpisy nebo je-li to obvyklé)
- c) **zmocněnci** na základě plné moci

Děkuji za pozornost